

ÔNG GIÀ TRÊN BÃI RÁC BỐT SỐ 10

Oswaldo Guayasamín

TRẦN BANG THẠCH

Qua khỏi thị trấn Cái Răng, chỗ gần đường Lộ Tẽ Hàng Gòn thì bánh xe sau của chiếc Honda ôm bắt đầu xẹp. Bánh trước cũng lần lần xẹp theo. Chú tài xế tên Chi càu nhàu:

– Biết mà vẫn không tránh khỏi!

Gió ngược. Ngồi phía sau xe, ông Năm cố hỏi lớn tiếng:

– Chú biết cái gì vậy?

– Thì cái vụ rải đinh xuống mặt đường.

– Thường xảy ra lắm sao?

– Không thường thì bọn nó lấy gì ăn.

– Ăn đinh?

– Bớ ơi, mấy thằng vá vỏ xe ở đằng trước kia. Nó không ăn đinh, nhưng mình bị ăn đá.

– Chuyện gì nghe lạ quá vậy?

– Chuyện xã nghĩa mà bố. Cái gì cũng lạ hết. Ai mà dám mở miệng can nhàn mấy thằng vá xe về cái việc chúng nó rải đinh, cả cái việc tụi nó tính tiền thẳng tay, thì coi chừng: Bánh xe mình ăn đinh còn mình thì ăn đòn bằng đá cục!

– Dân Cần Thơ, Cái Răng mình hồi nào tới giờ hiền lành lắm mà. Bây giờ sao lạ vậy?

– Thì có những kẻ lạ từ đâu kéo tới đây từ sau cái ngày ông cột đèn biết vượt biên nên có sự mới ra nông nổi này. Dân Cái Răng mình cũng đi tứ tán nhiều. Kẻ lạ càng ngày càng nhiều và càng hung hăng con bọ xít.

– Còn chánh quyền ở đâu?

– Ở khắp nơi, nhưng cá mè một lứa. Có quyền mà không có chánh thì trị ai được. Mỗi người ăn mỗi kiểu. Chức quyền ăn theo quyền chức. Dân khu đen ăn theo dân đen khu. Bỏ lựu lại vài tuần ở Việt Nam này, bất cứ nơi đâu, bố sẽ thấy hết những điều mà mấy mươi năm cuộc đời của bố chưa từng thấy.

Ông Năm không nghe rõ vì còn bận nghĩ tới cái vỏ xe sắp hết hơi. Định xuống Phụng Hiệp thăm thằng bạn nối khố từ thời tiểu học, nhậu quắc cần câu với nó một bữa rồi chiều tối trở về Cần Thơ để sáng mai lên Sài Gòn bay về Mỹ. Trục trục kỹ thuật như thế này thì biết bao giờ mới tới Phụng Hiệp. Ông Năm cũng chợt nhớ đoạn đường này lúc ông còn là cậu học trò trung học hàng tuần từ nhà trọ ở Cần Thơ về thăm nhà ở Cái Chanh. Ngay ở đây ngày xưa là bót Tây số 9. Thêm một cây số nữa ở đằng trước là bót Tây số 10. Thuở đó ông Năm mười mấy tuổi nhưng ông vẫn còn nhớ người lớn bàn tán thật nhiều về trận đánh đoàn công-voa Tây trên đoạn đường này. Trận đó có một thiếu niên trạc tuổi ông tên là Hai Cọp đã gan dạ chạy lặn xả vào chiếc xe Jeep có viên đại úy Tây tên gọi là Tây Râu Đỏ. Cậu bé quăng trái lựu đạn vào xe, giết ngay tên Tây Râu Đỏ. Dân quân thắng lớn. Từ đó người thiếu niên Hai Cọp phải bỏ xứ đi đâu mất. Cũng từ đó Tây dựng thêm bót số 10 ở ngay nơi xảy ra trận đánh.

Đến lúc hai bánh xe bắt đầu xẹp lép thì cũng là lúc ông Năm thấy hai, ba cái lều nhỏ che tạm bên lề đường với những vật dụng và xe linh kính. Khởi mấy cái lều là đồng rác to và cao như một quả đồi nhỏ. Gió từ hướng phía trước đưa mùi rác rưởi về phía hai người. Ông Năm lấy tay che mũi. Xe chưa dừng lại hẳn trước cái lều đầu tiên thì đã có mấy thằng nhỏ giành giật khách. Đưa thì nắm cổ xe, đưa thì đẩy yên xe về phía lều và xe của nó. Tài xế Chi hình như đã quen với cảnh này nên để mặc mấy đứa nhỏ muốn làm gì thì làm với cái xe xẹp bánh của mình. Chi dẫn khách vượt khỏi đồng rác, đi về hướng cái quán nước trên gió. Quán cũng lụp xụp nhưng được hai mái che bằng lá, vách thì bằng mấy tấm giấy dày. Hai cái bàn thấp với mấy cái ghế mũ cũng thấp lè tè, đầy bụi bặm. Bà chủ quán đơn đả mời khách, còn người đàn ông đang nằm võng trong góc đang đọc báo, không buồn ngó đến khách, có lẽ là ông chủ quán. Tháng mười trời hơi âm u, sắp mưa. Gió thổi mạnh nên mát. Tài xế Chi kéo ghế.

– Ngồi xuống đi bố, nghỉ chừa một chút. Bây giờ muốn đi gấp cũng không được.

Hàng trong quán thật sơ sài, trên kệ mấy chai nước lọc bên cạnh mấy chai 7-up, vài chai bia Hậu Giang và một rổ ổi, cóc, chuối xiêm, chuối già. Tất cả mốc cời vì bụi. Tài xế Chi kêu một ly đá lạnh, Chi biết ông khách sẽ không dám rót ly nước đá ở đây; kể cả nước lọc trong chai đóng nút, nên không mời. Chi biết mọi thứ bày bán tại những nơi kém sang trọng như vậy mấy Việt kiều mười người như một sẽ không dám đụng tới. Họ nói đó là nước lọc giả, bia giả, thuốc lá giả. Một số còn nói cả tánh tình, tâm sự, lời nói của người ta cũng giả. Nghĩ cũng ngộ. Thời này ở đây cái gì mà không giả! Giả từ lâu lắm rồi. Nhớ hồi hai, ba mươi năm trước thằng bé Chi nghe người lớn nói anh y tá đi bộ đội lâu năm trở thành bác sĩ. Có ông cán bốn túi từ Bắc vào chễm chệ ngồi vào ghế Viện trưởng cái đại học duy nhất ở vùng đồng bằng sông Cửu Long này; về sau biết ra thì

cán ta chỉ xong lớp 7! Còn bây giờ thì anh công an huyện cũng có bằng phó tiến sĩ. Chị giám đốc thì cái bằng tiến sĩ coi như bình thường; ai không có mới là điều lạ. Chiều nay có hoa vàng trước ngõ. Lúc trước người ta ca như vậy. Bây giờ thì chiều nay tiến sĩ giầy bay đầy trước ngõ! Có nhiều giai thoại nói về các tiến sĩ hàm đời này. Người ta kháu nhau rằng có cô tiến sĩ chủ nhiệm nông trường gốc miền ngoài trong một bữa tiệc chiều đãi báo chí, tới món tráng miệng bằng kem, cô tiến sĩ giám đốc dùng bàn tay bụ như cái quạt ba tiêu lia lia quạt quạt ly cà-rem đang bốc khói, người bên cạnh thắc mắc hỏi nhỏ, cô giám đốc nói là “nằm cho cà-lem bớt lóng mà lòng chí”!!! Đồng rận lúc đó chắc chỉ muốn chui xuống gầm bàn hướng chí là “lòng chí”. Không biết cà-lem xã hội chủ nghĩa “lóng” hay cái hàm tiến sĩ của cô sắp cháy! Bằng cấp để treo chơi thì có chết thằng tây nào đâu. Tài xế Chi nghĩ tới đó bống cười. Ông Năm không biết nó cười vì cái gì. Ông lấy cái bị đeo sau lưng để xuống bàn, lấy ra chai nước lọc, tu ngon lành. Ông Năm ngó lơ ngơ về hướng bãi rác. Bên kia bãi rác là hai hàng xoài chạy dọc theo con lộ nhỏ dẫn vào xóm nhà và khu vườn nằm phía sau cánh đồng sát mặt lộ. Ông Năm loáng thoáng nhớ là bót số 10 lúc trước nằm bên này lộ, đối diện với con lộ hàng xoài. Hơn năm mươi năm rồi, hàng xoài đã bao lần thay cây đổi lá. Bãi rác nay đã thay chỗ của cái bót Tây số 10. Đúng là đem rác rưởi đắp lên mặt mấy thằng tây thực dân mũi lõ! Nghĩ vậy nên ông Năm cười thầm. Ông Năm bắt gặp một ông già đi về hướng quán. Gió ngược làm cho cái bọc ny-lông to ông quẩy trên vai như muốn bay về phía sau. Ông già cẩn thận để cái bọc ny-lông dựa vào vách, uể oải bước vào quán, kéo ghế ngồi bên chiếc bàn trống. Ông già mặc cái quần kaki xanh lá mạ bạc màu, vá tử tung và cái áo thun ba lỗ màu đất, ướt mồ hôi. Có điều ông Năm lấy làm lạ về cái đôi dép bằng vỏ xe trên đôi chân ông già; loại dép này trước ngày xuống tàu hải quân tại bến Bạch Đằng vào đêm 29 rạng 30 tháng Tư bảy lăm, chàng thanh niên Năm Hùng chưa hề thấy nhưng nghe nói nó đã biến mất từ mấy năm nay rồi mà. Bây giờ cán bộ văn minh hơn nhiều, giày da, áo vest, xách Samsonite. Ông Năm đoán ông già cỡ tuổi mình, chắc cũng đã trên bảy mươi. Tự nhiên ông Năm xàng qua ngồi chung bàn với ông già. Ông muốn mời ông già giải khát. Ông già từ chối. Ông Năm hỏi chuyện, ông già không mận mà trả lời, có thể vì ông mệt, cũng có thể ông không muốn nói chuyện nhiều với người lạ, mới gặp ngoài đường.

– Khá hông ông anh?

– Lượm rác mà khá cái nổi gì!

– Không, tui muốn hỏi là nghề này sống được hông?

– Nghề nào mà sống hồng được. Không nghề cũng đâu có chết. Có khi còn làm cha thiên hạ.

Biết ông già nói ngang như cua bò, ông Năm chuyển đề tài:

– Hỏi tui còn ở đây, đồng rác này hình như chưa có?

Tài xế Chi chen vào:

– Có rồi. Có từ trước bảy lăm. Lúc đó rác rưởi đã có nhưng chưa nhiều. Sau bảy lăm thì rác nhiều hơn, rác khắp nơi.

Biết tài xế Chi ưa nói chuyện ngoắt ngoéo, ông Năm không muốn xen vào. Nhưng ông già lượm rác như bắt được cái ý lác léo của tài xế Chi:

– Rác từ làng lên tỉnh, từ trên xuống dưới. Chú em còn nhỏ mà rành chuyện đời nay bọn há!

Ông Năm giả vờ đưa chai nước lên miệng, uống một ngụm.

Tài xế Chi vỗ tay vào vé một cái bạch rồi oang oang:

– Đúng y chang! Tía nuôi nói trúng hết xảy! Rác từ từng dưới lên từng trên, từ từng trên leo tuốt lên sân thượng, từ đồng bằng ra hải đảo!

– Có cái gì mà không trúng. Hỏi bất cứ thằng nhỏ nào trên đồng rác kia, nó cũng biết như vậy. Nó biết cái tòa biệt thự này có mấy đồng rác, biệt thự kia có mấy ổ chí, ổ rận. Nó còn biết cái tỉnh này có bao nhiêu chuột lớn, chuột nhỏ đục khoét khắp mọi nơi.

Thấy câu chuyện mỗi lúc thêm trầm trọng, ông Năm lại chuyển đề tài một lần nữa:

– Ông anh có con cháu gì nhiều hông?

– Có mà như không.

– Chắc các cháu đi xa?

– Cũng có đứa ở gần.

– Vậy thì cũng có con săn sóc cho ông anh được.

– Thời này mạnh ai nấy lo ông bạn ơi!

Nghे ông già gọi mình bằng bạn, ông Năm biết ông già đang có vẻ cởi mở rồi đây. Ông Năm đi xa hơn một chút, mục đích là để cho qua thì giờ đang khi chờ cái vỏ xe vá xong.

– Ông anh chắc là dân cố cựu ở đây?

– Ủ. Nhưng mà chỉ đúng một nửa.

Bà chủ quán xen vào:

– Tui mới là người cố cựu. Còn anh Hai đây chỉ mới trở về sau bảy lăm.

– Chắc ông anh đi làm ăn hay đi lính ở xa?

Ông già ngó lơ, làm như không muốn trả lời. Bà chủ quán chen vào gọn hơ:

– Đúng là đi lính xa. Xa thiệt là xa. Mút mùa lệ thủy.

– Ở đâu lận?

Bà chủ quán hăm hờ:

– Thì tận ở ngoài. Ở ngoài Bắc đó, phải không anh Hai? Kể chuyện Lạng Sơn Cao Bằng cán gáo cho người ta nghe chơi đi anh Hai, nhứt là cái chuyện mấy anh tập kết nổi loạn đòi địa đó. Còn chuyện vượt Trường Sơn nữa.

Ông Hai vẫn làm thinh. Câu chuyện có vẻ lý thú, ông Năm hỏi tiếp:

– À! Vậy là ông anh đi làm cách mạng. Thật là hiển hách!

– Tui xin lỗi anh Hai nhen: Hiển hách hay không thì không thấy chớ tui thấy anh Hai bây giờ càng ngày càng rách như cái túi ny-lông cũ.

Bà chủ quán buông tiếng ứ hự ở cuối câu nói rồi cầm cây quạt mo cau đuổi ruồi bay quanh mấy nải chuối. Mưa bắt đầu rải hạt lác rắc. Thằng bé dẫn cái xe tới, dựng trước quán. Tài xế Chi trả tiền. Một phần vì trời sắp mưa lớn, phần khác là ông Năm thấy câu chuyện tới hồi khá thích thú nên muốn ngồi nán lại một chút nữa. Ông Năm biết gặp phải một đồng chí lão thành nên ăn nói cẩn thận hơn:

– Sau nhiều năm phục vụ nhân dân chắc ông anh về nghỉ hưu từ lâu rồi?

Ông Hai vẫn ngó mông lung ra ngoài con lộ, tay vo vo mấy cọng râu bạc dưới cằm. Bà chủ quán trả lời thế:

– Nếu được cho về hưu cũng là may. Cái này là bỏ việc đó. Chửi lộn một trận rồi bỏ hết sạch, phải không anh Hai? Lon lá, chức tước, đảng điếc, nhà cửa... bỏ hết. Không ở tù là may. Nói đi anh Hai, nói hết nghe chơi.

Ông Hai vẫn làm thình. Tài xế Chi xen vào :

– Ủng vậy tía. Một đời đi cầm bảng đỏ, giận một chút rồi bỏ... đặng sao tía?

Ông Năm kè tai nói nhỏ với tài xế Chi:

– Nói nhỏ nhỏ vậy, nên cẩn thận nhen chú mày. Tai vách mạch rừng.

– Bố đừng có lo. Thời này những câu chuyện như vậy là chuyện nghe qua rồi bỏ. Người ta bận rộn với mấy cái «cây» và mấy tờ «đỏ xanh». Chẳng ai mà để ý mấy cái chuyện bây giờ được xếp vào loại chó cán xe như vậy. Chỉ những Việt kiều như bố mới run. Tui tui thì... còn khuya mới sợ. Nói đi tía nuôi, nói cái chuyện giận một chút đó đi tía.

Bây giờ thì bà chủ quán dừng tay đuổi ruồi. Bà ngồi xuống ghế, cạnh tài xế Chi :

– Không phải chuyện một chút đâu à chú em. Ở trong chẵn mới biết chẵn có rận. Tui nghe anh Hai nói cái gì là đạo đức cách mạng, cái gì là cần kiệm liêm chính gì đó. Anh Hai nói ảnh không sống nổi với mấy cái cách mạng giả, liêm chính giả nên nghỉ chơi, phủi áo một cái xạch rồi về nhà làm ruộng. Không chơi với mấy thằng người giả đó nữa. Già, làm ruộng không nổi, đi lượm bao ny-lông cho nhẹ. Coi như bao nhiêu năm đi làm cách mạng mất cả chì lẫn chài. Đâu có sao. Dân Nam Kỳ mà, đã chịu chơi thì không bao giờ chơi chịu. Cũng có nhiều người cán bộ hồi kết tằng tằng như anh Hai vậy đó. Cuối cùng chỉ còn cái xác ồm ồm, thui thui một mình. Con cái đưa thì đi lính bên này, đưa bên kia rồi chết trận, đưa thì đi học tập. Có đưa lại nghe lời mẹ, không nhận ông già.

– Con mà không nhận cha? Sao vậy?

Tài xế Chi ra về sành đời:

– Nhiều nguyên nhân lắm bố ơi. Nào là có ngài hồi kết đem bà vợ do cơ quan cưới từ Bắc vào, bà vợ cũ và con cái không nhìn; nào là có ông quan to nón cối súng ngắn súng dài đâu dám đứng ra bảo lãnh đưa con đang học tập cải tạo. Vậy là hai đảng ô-rò-lui, ba đường ba, tui đường tui, tình nghĩa đen thui của cha con mình có thể thui! Ôi thôi, cả một ngàn lẻ một cái “nào là”.

Đến đây thì nét mặt ông già hình như chùng xuống, ông lia lịa vò vò mấy sợi râu rồi không nói không rằng ông đứng lên định bước ra khỏi quán. Ông Năm kịp nắm tay ông già giữ lại:

– Ủa? Đi sao ông anh? Ngồi cho hết mưa cái đã.

Ông già cố rút tay về. Ông Năm phải buông tay ông già để lấy trong túi áo tờ 50 đô-la đưa cho ông già. Thật bất ngờ, ông già cầm tờ giấy bạc để trên bàn, nhìn thẳng vào mắt ông Năm, nói từng tiếng:

– Tui không phải là người ăn xin. Không có danh nghĩa là kẻ ăn mày nên tui không nhận của bố thí. Xin lỗi.

– Không, đây là tôi tự nguyện giúp đỡ ông anh chút ít hút thuốc lá mà.

Ông già chùng như không muốn nghe thêm. Ông bước ra khỏi quán, vác cái bọc ny-lông, dòm hai đầu quốc lộ rồi bước qua bên kia đường. Bóng ông khuất giữa hai hàng xoài dưới trời mưa lất phất. Trông ông buồn làm sao! Hay tôi buồn?!

Nhìn cái vẻ tiu ngịu của ông Năm, bấy giờ ông chủ quán mới buông tờ báo, rời võng đến bên ông Năm, cắt nghĩa:

– Ông đừng ngạc nhiên. Ông Hai Cọp là như vậy. Ông không bao giờ nhận sự thương xót của ai. Ông còn có cái mộng khác người là lượm hết rác của cái xã hội này, cho nên chung quanh căn chòi của ông đầy những rác, thương vàng hạ cám. Ông nói một ngày không còn đất chứa rác, ông sẽ đốt. Có người căc cớ

hỏi: “Như vậy là ông đốt cái chòi của ông luôn sao?” Ông Năm không ngần ngại: “Đốt luôn. Cái chòi mình nằm giữa một đồng rác to tổ bố của cả nước thì còn tiếc cái gì nữa. Cái nhà lâu cũng không tiếc.” Ông anh và chú tài nghĩ coi: Nhiều lắm là ông Hai sống thêm chừng mười năm nữa, không biết ông sẽ hốt hết rác hay đồng rác sẽ mọc tay mọc chân tiến qua phía bên kia đường, chôn luôn căn chòi của ông Hai lúc ông đang lum khum trong chòi, chưa kịp đốt lên cái mồi lửa.

Ông Hai Cọp? Hai Cọp? Ông chủ quán mới nhắc tới cái tên này, phải không ? Ông Năm bóp trán. Hai tiếng này bỗng hiện ra trong đầu óc ông Năm, mới đầu còn lơ mờ, sau rõ dần, rõ dần. Hai Cọp. Cái tên Hai Cọp hiện ra cùng với cái tên Tây Râu Đỏ và trận đánh đoàn công-voa của Tây. Hơn nửa thế kỷ rồi! Đứa con của Cái Răng trước sau vẫn vậy.

– Đúng rồi. Đúng cha này! Hèn chi!

Ba người trong quán không biết ông Năm nói cái gì. Nhưng ông Năm biết ngày mai ông chưa về Mỹ được. Ông muốn trở lại đây một lần nữa.

Rớt xuống từ trời bây giờ là cơn mưa lớn. Những giọt mưa như những giọt lệ xót thương cho một đất nước đầy rác mà ông Hai Cọp suốt một đời phục vụ và ông Năm đã nửa đời bỏ lại.

Trần Bang Thạch

(đề tặng những người bạn Cái Răng của tui)